

ЮЖНИ ПАРТНЬОРИ

Европейската политика за съседство (ЕПС) обхваща Алжир, Египет, Израел, Йордания, Ливан, Либия, Мароко, Палестина, Сирия и Тунис. Тя се състои от двустранни политики между ЕС и 10-те отделни държави партньори, допълнени от регионална рамка за сътрудничество — Съюза за Средиземноморието. В отговор на демократичните въстания в региона на южните съседни страни ЕС засили подкрепата си за демократичните промени. През 2015 г. ЕС преразгледа отново европейската политика за съседство.

ПРАВНО ОСНОВАНИЕ

- Член 8 от Договора за Европейския съюз;
- дял V от Договора за Европейския съюз: външна дейност на ЕС;
- членове 206—207 (търговия) и 216—219 (международни споразумения) от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС).

ИНСТРУМЕНТИ

Споразуменията за асоцииране представляват правното основание за двустранните отношения на ЕС с Алжир, Египет, Израел, Йордания, Ливан, Мароко, Палестинската власт и Тунис. Споразумението за асоцииране със Сирия, парафирано преди насилственото потушаване от сирийското правителство на обществените протести през 2011 г., така и не беше подписано. Преговорите за сключване на рамково споразумение между ЕС и Либия бяха прекратени през февруари 2011 г. и те все още не са подновени.

В рамките на европейската политика за съседство ЕС и неговите южни партньори (с изключение на Либия и Сирия) приеха двустранни планове за действие, приоритети за партньорство или програми за асоцииране. В тях се определят програмите за политически и икономически реформи с краткосрочни и средносрочни приоритети за периоди от три до пет години. Отразявайки потребностите, интересите и капацитета на ЕС и всяка държава партньор, плановете за действие в рамките на европейската политика за съседство са насочени по-специално към развитието на демократични, социално справедливи и приобщаващи общества, насърчаването на икономическата интеграция и образованието, развитието на малките и средните предприятия и на селското стопанство и улесняването на движението на хората през границите.

Тези планове се финансират предимно чрез Европейския инструмент за съседство (ЕИС) и други тематични инструменти. Подкрепа се предоставя и чрез кредити от Европейската инвестиционна банка и Европейската банка за възстановяване и развитие. ЕС също така се стреми да постигне напредък заедно със своите южни партньори по отношение на достъпа до пазара и сътрудничеството по въпросите на миграцията и мобилността. Понастоящем текат преговори за сключване на задълбочени и всеобхватни споразумения за свободна търговия с Мароко и с Тунис. Сключени са партньорства за мобилност с Мароко, Тунис и Йордания и понастоящем се водят преговори за сключване на споразумение за такова партньорство с Ливан. По линия на тези партньорства се изпълняват редица проекти, по-специално в рамките на стартирания през 2016 г. [Инструмент за партньорство за мобилност](#). Освен това регионалните и двустранните инициативи в областта на миграцията и мобилността се финансират по линия на [Извънредния доверителен фонд на ЕС за Африка](#), компонент за Северна Африка, в Алжир, Египет, Либия, Мароко и Тунис. [Регионалният доверителен фонд на ЕС в отговор на кризата в Сирия](#) — фонд „Мадад“ — предоставя подкрепа на сирийските бежанци, вътрешно разселените лица и местните общности в Ливан, Йордания и Египет.

Съюзът за Средиземноморието, чието начало бе поставено през 2008 г. с цел да съживи евро-средиземноморското партньорство, предоставя регионална рамка за сътрудничество между държавите — членки на ЕС, и 15 средиземноморски държави, в т.ч. и десетте южни държави партньори.

НАСТОЯЩО ПОЛОЖЕНИЕ

А. Алжир

В качеството си на основен регионален фактор и важен производител на енергия Алжир е ключов партньор на ЕС в региона на южните съседни държави. През 2005 г. влезе в сила споразумение за асоцииране. На заседанието на Съвета за асоцииране през март 2017 г. ЕС и Алжир приеха общи [приоритети за партньорство](#). Приоритетите за партньорство задават обновена рамка за политическа ангажираност и засилено сътрудничество с акцент върху: i) управлението и основните права; ii) социално-икономическото развитие и търговския обмен; iii) енергетиката, околната среда и изменението на климата; iv) стратегическия диалог и диалога по въпросите на сигурността и v) човешкото измерение, миграцията и мобилността.

Б. Египет

Отношенията между Европейския съюз и Египет се уреждат от споразумение за асоцииране, което е в сила от 2004 г. насам. В контекста на преразгледаната европейска политика за съседство Съветът за асоцииране ЕС—Египет прие през юли 2017 г. набор от приоритети за партньорство между ЕС и Египет. Въпреки че всички елементи на споразумението за асоцииране остават в сила, [приоритетите за партньорство](#), определени съвместно от ЕС и Египет, заместват плана за действие и партньорството през периода 2017—2020 г. ще се ръководи от тях. През този период акцентът ще бъде върху следното: i) модернизиранието на

икономиката, устойчивостта на енергетиката и околната среда; ii) социалното развитие и социалната закрила и iii) управлението, укрепването на стабилността и съвременната демократична държава.

В. Израел

Отношенията между ЕС и Израел са с широк обхват и се основават на здрави икономически и търговски връзки и техническо сътрудничество. През годините след подписването на Споразумението за асоцииране през 2000 г. отношенията се развиха динамично и техният обхват се разшири значително, включвайки множество сектори. Планът за действие ЕС—Израел, договорен през 2005 г., се основава на споделените общи ценности, а именно демокрацията, зачитането на правата на човека, принципите на правовата държава и основните свободи, и насърчава интеграцията на Израел в европейските политики и програми. През 2009 г. ЕС реши, че за да могат отношенията да придобият „напреднал статут“, трябва да бъде постигнат напредък в рамките на мирния процес в Близкия изток. Сътрудничеството продължава при все това въз основа на [плана за действие от 2005 г. в рамките на европейската политика за съседство](#), чийто срок на действие беше удължен до 2020 г.

Г. Йордания

ЕС счита, че Йордания е важен партньор, който изпълнява стабилизираща роля в Близкия изток. Споразумението за асоцииране между ЕС и Йордания, което е в сила от май 2002 г. насам, предоставя правното основание за тези двустранни отношения. През 2012 г. беше приет план за действие в рамките на европейската политика за съседство, а през декември 2016 г. бяха одобрени новите приоритети за [партньорство между ЕС и Йордания](#), както и един пакт. В рамките на европейската политика за съседство Йордания е първата средиземноморска държава партньор, с която ЕС е приключил техническите преговори, водещи до предоставянето на „напреднал статут“. През октомври 2014 г. ЕС и Йордания поставиха началото на партньорство за мобилност. Йордания получи два пакета от макрофинансова помощ (един през 2013 г. на стойност 180 милиона евро и друг през декември 2016 г. на стойност 200 милиона евро). Йордания, която е приела над 655 000 сирийски бежанци, е бенефициент по линия на фонда „Мадад“ – регионалният доверителен фонд на Европейския съюз в отговор на кризата в Сирия. В контекста на подкрепата на ЕС за Йордания във връзка с кризата със сирийските бежанци ЕС и Йордания измениха през 2016 г. споразумението за асоцииране, за [да се облекчат правилата за произход](#), които се прилагат за йорданските търговци, които извършват износ в ЕС.

Д. Ливан

Отношенията се основават на споразумението за асоцииране между ЕС и Ливан, което е в сила от 2006 г., както и на [приоритетите за партньорство между ЕС и Ливан](#) и на пакта, договорени през ноември 2016 г. На заседанието си през юли 2017 г. Съветът за асоцииране ЕС – Ливан постигна съгласие да продължи обсъжданията с оглед на подписването на партньорство за мобилност. ЕС подкрепя единството, стабилността, независимостта, суверенитета и териториалната цялост на Ливан, по-специално на фона на влошаващото се

положение в съседна Сирия. Ливан, чието население наброява 4,4 милиона души, понастоящем приютява около 1 милион регистрирани сирийски бежанци. Ливан получава финансиране от фонд „Мадад“.

Е. Либия

След падането на режима на Кадафи Либия затъва все повече в гражданска война на фона на сложните политически, териториални, социални и племенни различия. Либия също така служи като транзитен маршрут от Сахел за трафика на хора и контрабандата. В този контекст ЕС се стреми да съдейства на Либия с оглед на изграждането на стабилна и приобщаваща държава. ЕС подкрепя усилията на ООН в ролята ѝ на посредник с оглед на прекратяването на военните действия и осъществява дипломатически контакти със заинтересованите страни от Либия и региона. Либия не е сключила споразумение за асоцииране или друго договорно споразумение с ЕС, но страната отговаря на условията за кандидатстване за финансиране по линия на Европейския инструмент за съседство. От 2016 г. насам [Извънредният доверителен фонд на ЕС за Африка](#) е отпуснал почти 135 милиона евро за закрила на мигрантите в Либия.

Ж. Мароко

Сред южните партньори Мароко е страната, която има най-дълбоки връзки с ЕС. От 2000 г. насам е в сила споразумение за асоцииране, а през 2013 г. беше приет нов план за действие в рамките на ЕПС. През 2008 г. страната получи „напреднал статут“ в рамките на ЕПС, което отразява амбицията за задълбочаване на сътрудничеството между ЕС и Мароко и за продължаване на оказването на подкрепа за икономическите и политическите реформи. Партньорството за мобилност между ЕС и Мароко беше стартирано през юни 2013 г. В ход са преговори за сключване на споразумения [за облекчаване на визовия режим и за реадмисия](#) и на задълбочено и всеобхватно споразумение за свободна търговия. Освен това през 2014 г. влезе в сила обновено споразумение в областта на рибарството. Съгласно две неотдавнашни решения на Съда на Европейския съюз ЕС може да прилага своите споразумения с Мароко, но тези споразумения не важат за Западна Сахара.

З. Палестина

ЕС е водещият източник на финансова подкрепа за Палестинската власт, като индикативното годишно двустранно финансиране е в размер на около 300 милиона евро. Общата цел на подкрепата на ЕС е да спомогне за изграждането на капацитет за създаването на жизнеспособна, независима и демократична палестинска държава, която да съжителства в условията на мир и сигурност с Израел и другите съседни държави. Правното основание за отношенията на ЕС с Палестинската власт е [временното споразумение за асоцииране в областта на търговията и сътрудничеството](#), сключено през 1997 г. ЕС и Палестинската власт подписаха план за действие в рамките на европейската политика за съседство, който влезе в сила през 2013 г. През същата тази година ЕС предложи на Израел и на бъдещата палестинска държава „специално привилегировано партньорство“, което би предоставило на двете страни безпрецедентен пакет

от мерки за политическа, икономическа и свързана със сигурността подкрепа в контекста на споразумение за окончателния статут.

И. Сирия

След като сирийското правителство започна да потушава чрез насилие антиправителствените протести през март 2011 г., ЕС предприе редица все по-ограничителни мерки срещу сирийския режим. Всички двустранни програми за сътрудничество между ЕС и сирийското правителство бяха преустановени. ЕС подкрепя провеждането на приобщаващи мирни преговори с оглед на извършването на политически преход под сирийско ръководство. ЕС е водещият донор в контекста на усилията за преодоляване на кризата в Сирия: ЕС и неговите държави членки [съвместно са предоставили](#) над 16,9 милиарда евро за хуманитарна помощ, помощ за развитие, икономическа подкрепа и съдействие с оглед на стабилизирането на страната. [Регионалният доверителен фонд на ЕС в отговор на кризата в Сирия](#) управлява по-голямата част от нехуманитарната помощ, предоставяна на съседните страни, в които се намират сирийски бежанци. До момента общият размер на фонда е достигнал 1,7 милиарда евро. На 3 април 2017 г. Съветът прие [стратегията на ЕС за Сирия](#). В съответствие с тази стратегия ЕС беше домакин на три конференции в подкрепа на бъдещето на Сирия и региона: по време на първата от тях, проведена през април 2017 г., международната общност [се ангажира](#) да предостави 5,6 милиарда евро за финансиране в подкрепа на хуманитарната дейност и действията в областта на устойчивостта и развитието през 2017 г. в отговор на кризата в Сирия; на втората от тях, проведена през април 2018 г., участниците [поеха ангажимент](#) да предоставят 3,5 милиарда евро за 2018 г. и още 2,7 милиарда евро за периода 2019—2020 г.; на третата конференция, проведена от 12 до 14 март 2019 г., бяха поети [ангажименти](#) в размер на 6,2 милиарда евро за 2019 г., както и многогодишни ангажименти в размер на близо 2,1 милиарда евро за 2020 г. и след това. Хуманитарните нужди продължават да бъдат изключително големи. Над 11 милиона сирийци се нуждаят от хуманитарна помощ, а над 5,6 милиона сирийски бежанци са разпръснати извън страната.

Й. Тунис

От революцията в Тунис през 2011 г. насам ЕС предоставя политическа, финансова и техническа подкрепа за демократичния преход в страната. Правното основание за двустранните отношения продължава да бъде споразумението за асоцииране, което е в сила от 1998 г. насам. През 2012 г., като взеха предвид постигнатия напредък, ЕС и Тунис се споразумяха да създадат „привилегировано партньорство“ с подробен [план за действие](#) за периода 2013 – 2017 г. През юли 2018 г. Съветът за асоцииране ЕС—Тунис прие основните ръководни насоки за [привилегированото партньорство ЕС—Тунис за периода 2018—2020 г.](#) През март 2014 г. Тунис и ЕС стартираха партньорство за мобилност, което доведе до започването на преговори за сключване на споразумения [за облекчаване на визовия режим и за реадмисия](#). През октомври 2015 г. беше одобрено започването на [преговори за сключване на задълбочено и всеобхватно споразумение за свободна търговия](#) и тези преговори продължават. Между 2011 и 2016 г. помощта от ЕС за Тунис достигна 2 милиарда евро (1,2 милиарда евро под формата на

безвъзмездни средства и 800 милиона евро под формата на макрофинансова помощ). ЕС пое ангажимент да увеличи годишната финансова помощ, която предоставя под формата на безвъзмездни средства, на 300 милиона евро през 2017 г. и да поддържа устойчиво равнище на финансирането за периода до 2020 г. Приемането с консенсус на нова конституция в Тунис през януари 2014 г. и успешната организация на парламентарните и президентските избори, проведени през октомври – декември 2014 г., последвани от дългоочакваните общински избори през май 2018 г., бяха важна крачка напред в рамките на демократичния преход в страната.

РОЛЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ

Парламентът участва пълноценно в европейската политика за съседство (ЕПС). Чрез своята комисия по външни работи той следи за изпълнението на европейската политика за съседство, по-специално във връзка с годишните доклади за напредъка в рамките на ЕПС и прегледите на ЕПС. Комисията по външни работи следи политическата ситуация в държавите партньори чрез редовна размяна на мнения с високопоставени правителствени служители, експерти и представители на гражданското общество. Благодарение на своите бюджетни правомощия Парламентът оказва пряко влияние върху средствата, разпределяни за Европейския инструмент за съседство. Одобрението на Парламента беше предпоставка за сключването на всички споразумения за асоцииране с южните партньори в рамките на европейската политика за съседство. Парламентът също така трябва да даде одобрението си за всяко ново търговско споразумение, включително за бъдещите задълбочени и всеобхватни споразумения за свободна търговия с Мароко и Тунис.

Редовните двустранни отношения с парламентите на южните държави партньори се поддържат чрез [постоянните делегации](#). Отношенията с парламента на Мароко съответно бяха задълбочени чрез създаването на Съвместен парламентарен комитет през 2010 г. С Тунис и Алжир също бяха създадени Съвместни парламентарни комитети, съответно през 2016 г. и 2018 г. Парламентарните отношения със Сирия са временно преустановени вследствие на гражданската война, а настоящата обстановка в Либия също възпрепятства междупарламентарните отношения. На регионално равнище Европейският парламент участва в Парламентарната асамблея на Съюза за Средиземноморието, който провежда една пленарна сесия и няколко заседания на ниво комисии всяка година. Последното пленарно заседание се проведе [в Страсбург на 13 и 14 февруари 2019 г.](#), на което Великото народно събрание на Турция пое председателството от Европейския парламент. Парламентът участва в няколко мисии на ЕС за наблюдение на избори в южните държави партньори, последно в Ливан (парламентарни избори) и Тунис (общински избори). Парламентът също така предоставя подкрепа на Мароко и Тунис, които са приоритетни държави в рамките на неговата програма за оказване на подкрепа за демокрацията.

María Álvarez López

